

บทวิจารณ์หนังสือ

- ชื่อเรื่อง** : บุรณาการศีล 5 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาทัศนะของผู้บริหาร
หลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ผู้แต่ง** : จำลิบเอกสมหมาย แวงวรรณ
- ผู้วิจารณ์** : พระครูสถิตธรรมกิจ

บทนำ

งานดุขฎิพนธ์เรื่อง “บุรณาการศีล 5 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาทัศนะของผู้บริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”¹เป็นผลงานนิพนธ์ของ จำลิบเอกสมหมาย แวงวรรณ เป็นนิสิตระดับปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสนาดุขฎิบัณฑิตสาขาวิชาพระพุทธศาสนา ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งสาเหตุที่เลือกดุขฎิพนธ์เรื่องนี้มาศึกษาเพราะว่าผู้วิจารณ์มีความสนใจเรื่องนี้เพื่อเป็นการศึกษาหลักศีล 5 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคม จึงสนใจเนื้อหาในการศึกษาครั้งนี้และที่สำคัญผู้วิจารณ์เองก็มีความสนใจในการศึกษาเรื่องการนำศีล 5 มาพัฒนาคุณภาพชีวิตในหลายๆ ประเด็น จึงได้ยกดุขฎิพนธ์ทางพระพุทธศาสนาเรื่องนี้มาวิจารณ์ซึ่งมีประเด็นที่น่าสนใจตามโครงสร้างดุขฎิพนธ์โดยภาพรวมประกอบด้วยบทที่ 1 บทนำเรื่อง การนำหลักศีล 5 มาบูรณาการกับชีวิตประจำวัน บทที่ 2 ศีล 5 กับการพัฒนาคุณภาพชีวิต บทที่ 3 การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักศีล 5 ของนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาและในทัศนะผู้บริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา บทที่ 4 บุรณาการศีล 5 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามทัศนะของผู้บริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และบทที่ 5 สรุปผลการวิจัย สรุปองค์ความรู้ และข้อเสนอแนะซึ่งงานดุขฎิพนธ์เรื่องนี้มีจำนวน 188 หน้า (ไม่รวมภาคผนวก) ดุขฎิพนธ์เล่มนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนั้นผู้วิจารณ์จะได้แบ่งการวิจารณ์จะได้นำดุขฎิพนธ์มาวิเคราะห์วิจารณ์ตามกระบวนการดังต่อไปนี้

---

¹จำลิบเอกสมหมาย แวงวรรณ, “บุรณาการศีล 5 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาทัศนะของผู้บริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2559).

เนื้อหาของคฤนิพนธ์

ผู้วิจัยได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงในด้านการเมือง เศรษฐกิจ ศาสนาและสังคม และการนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนาเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาชีวิตตามลักษณะของปัญหาตามสติปัญญาและความประสงค์ของแต่ละบุคคล และการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักศีล 5 และศีล 5 กับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกและอรรถกถา และการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักศีล 5 ของนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาและในทัศนะผู้บริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา และที่สำคัญได้มีการบูรณาการศีล 5 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามทัศนะของผู้บริหารหลักสูตรในแต่ละด้าน การประกันทางสังคม สุขภาพจิต การประกันสุขภาพ และสร้างแนวทางซึ่งเป็นเรื่องศีลเนื่องจากศีลเป็นหลักจริยธรรมพื้นฐานของสังคมที่มีมาแต่ดั้งเดิม เป็นหลักปฏิบัติสากลที่ว่าด้วยการอยู่ร่วมกันของมนุษยชาติ การรักษาศีล 5 จึงเป็นการรักษาตนเอง เป็นการป้องกันตนเอง ไม่ให้เสียคนหรือที่เรียกว่าเสียตัว ที่มุ่งเน้นเกี่ยวกับการรักษาศีล 5 ซึ่งมีเนื้อหาในการพัฒนาศักยภาพมีการยึดมั่นและประพฤติปฏิบัติดำรงตนอยู่ในหลักพุทธธรรม คุณธรรม และจริยธรรม อย่างต่อเนื่อง โดยใช้หลักศีล 5 ในการประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยการพัฒนาศักยภาพและสร้างโอกาสให้กับประชาชนในชุมชน โดยกำหนดให้มีการสอดแทรกกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักพุทธธรรมไว้ในโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ผู้วิจัยได้ศึกษาหาแนวทางในการพัฒนาชีวิตให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของชุมชนได้เป็นอย่างดีโดยอาศัยนำหลักธรรมที่ทำให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตผ่านอุปสรรค และมีคุณภาพในการประสบความสำเร็จในการทำงาน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า สภาพความปกติกายและวาจา มีลักษณะทรงไว้และรองรับไว้ มีอานิสงส์คือทำให้ตนเองและคนอื่นมีความเป็นอยู่อย่างมีความสุข แต่หากไม่ปฏิบัติตามย่อมได้รับความทุกข์กายทุกข์ใจ และสังคมเดือดร้อนมากมาย ศีล 5 มีความสัมพันธ์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยิ่ง เพราะมนุษย์จะมีความมั่นคงและยั่งยืนในชีวิตในชีวิตทั้งในแง่ทรัพย์สินสมบัติ ความมั่งคั่งและสุขภาพกาย สุขภาพจิต ล้วนเกิดจากการได้ฝึกฝนพัฒนาตนตามหลักศีล 5 หากปราศจากศีลแล้ว มนุษย์ย่อมไม่แตกต่างจากสัตว์ดิรัจฉานที่ดำรงชีวิตอยู่ตามสัญชาตญาณเท่านั้น มนุษย์ที่ฝึกตนดีแล้วด้วยศีล จึงนับว่าเป็นผู้ประเสริฐ การบูรณาการศีล 5 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต การรักษาชีวิตและการไม่ทำลายชีวิตเรียกว่ามีหลักประกันชีวิต ความปลอดภัยในชีวิตทั้งส่วนตนและคนอื่น

หลักการที่ใช้ในการคิดวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจารณ์ได้นำคู่มือการวิจัยของบัณฑิตวิทยาลัยมาเป็นเกณฑ์ในการกำหนดเป้าหมายในการวิจัยและหลักการรักษาศีลของพุทธศาสนิกชน เพื่อเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ข้อมูลตลอดได้คำนี้การวิจัยที่ตอบโจทย์วิจัยทั้ง 3 ข้อ เพื่อวัตถุประสงค์ซึ่งในการวิจัยว่าผลที่ออกมาเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้เป็นต้นวัตถุประสงค์โดยมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลการวิจัย

บริบทของงาน

ผู้วิจัยได้กล่าวถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักศีล 5 และศีล 5 กับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกและอรรถกถา และการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักศีล 5 ของนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาและในทัศนะผู้บริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา และที่สำคัญได้มีการบูรณาการศีล 5 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามทัศนะของผู้บริหารหลักสูตรในแต่ละด้าน การประกันทางสังคม สุขภาพจิต การประกันสุขภาพ และสร้างแนวทางซึ่งเป็นเรื่องศีลเนื่องจากศีลเป็นหลักจริยธรรมพื้นฐานของสังคมที่มีมาแต่ดั้งเดิม เป็นหลักปฏิบัติสากลที่ว่าด้วยการอยู่ร่วมกันของมนุษยชาติ การรักษาศีล 5 จึงเป็นการรักษาตนเอง เป็นการป้องกันตนเองไม่ให้เสียคนหรือที่เรียกว่าเสียตัว ที่มุ่งเน้นเกี่ยวกับการรักษาศีล 5

บทวิจารณ์

งานวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ(Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามรูปแบบการทำวิจัย ซึ่งผู้วิจารณ์จะอธิบายแต่ละประเด็นตามแนวคิดที่เห็นด้วยและแนวคิดที่เห็นต่างดังต่อไปนี้

1. ประเด็นที่ผู้วิจารณ์เห็นด้วย

ประเด็นที่ 1 ชื่อเรื่อง ผู้วิจารณ์ตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับชื่อเรื่องได้สะท้อนถึงการบูรณาการศีล 5 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ต้องการทำวิจัยเป็นอย่างมาก มีความกระชับในความหมายของเนื้อเรื่องที่สามารถตอบความสนองความต้องการของคนหรือชุมชนได้เป็นอย่างดี ซึ่งหัวข้อการวิจัยนั้นเป็นการบูรณาการพระพุทธศาสนาเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตทำให้เรื่องนี้น่าสนใจอยู่มาก ซึ่งมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสังคมยุคปัจจุบันที่ต้องการความสุขในการดำเนินชีวิตและหัวข้อวิจัยมีความกะทัดรัดและชัดเจนเข้าใจง่ายมีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง

ประเด็นที่ 2 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาผู้วิจารณ์เห็นว่าเป็นการเขียนที่เปรียบเทียบได้ดีเห็นภาพในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันซึ่งทำให้ผู้อ่านมองเห็นภูมิหลังของเรื่องเกี่ยวกับหลักการของศีล 5 และยกประเด็นปัญหาได้อย่างชัดเจน

เป็นการเขียนถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริงกับสังคมปัจจุบันและไม่มีอ้างอิงที่เกี่ยวข้องรองรับเนื้อหาที่บอกถึงความเป็นมาและเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัยและการอ้างอิงงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้องจะทำให้ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาเด่นชัดขึ้น ผู้วิจารณ์มองว่าความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาผู้วิจัยมีวิธีการเขียนที่ดีอ่านแล้วสามารถทำความเข้าใจและนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี

ประเด็นที่ 3 วัตถุประสงค์ ผู้วิจารณ์ตั้งข้อสังเกตว่าผู้วิจัยได้ชี้แจงถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษาได้ระบุวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยอย่างชัดเจนและเรียงตามลำดับความสำคัญเป็นข้อๆ โดยมีความเชื่อมโยงกับความสำคัญและที่มาของปัญหาสามารถตอบโรจน์วิจัยได้เป็นอย่างดี มีความสัมพันธ์กับชื่อเรื่องวิจัย

ประเด็นที่ 4 ปัญหาที่ต้องการทราบ ผู้วิจารณ์ตั้งข้อสังเกตว่าปัญหาการวิจัยที่ผู้วิจัยเขียนไว้อย่างชัดเจนมีการกล่าวถึงในส่วนเริ่มต้นของรายงานวิจัยมีการเขียนแบบข้อคำถามเป็นประโยคบอกเล่าและได้มีการสนับสนุนความเป็นมาความสำคัญหรือความรุนแรงของปัญหาและที่สำคัญมีการมองปัญหาภายใต้บริบทของกรอบแนวคิดทฤษฎีที่เหมาะสมที่ส่งผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการศึกษาปัญหานี้มีความสำคัญอย่างไรต่อการปฏิบัติการสร้างองค์ความรู้หรือประเด็นอื่นตามวัตถุประสงค์

ประเด็นที่ 5 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจารณ์ตั้งข้อสังเกตว่า มีการสร้างคำจำกัดความได้อย่างชัดเจนกับหัวข้อการวิจัยแต่ยังขาดการอธิบายขยายความหมายให้ผู้อ่านเข้าใจง่ายขึ้นและเพิ่มกรอบการวิจัยของนิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัยว่าจะให้ความหมายตามการวิจัยในครั้งนี้เป็นของผู้วิจัยเอง

ประเด็นที่ 6 วิธีดำเนินการวิจัย ผู้วิจารณ์ตั้งข้อสังเกตว่าการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยเองได้วางแผนการทำงานวิจัยอย่างมีระบบ มีแบบแผนและมีเป้าหมายที่ชัดเจนว่าต้องการดำเนินไปในทิศทางใด คือมีการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆที่เกี่ยวข้องและมีการวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ซึ่งทำให้อ่านเห็นกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ แต่ผู้วิจารณ์มีประเด็นของเสริมคือควรมีการสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ให้เป็นประเด็นที่อ่านแล้วเข้าใจได้ง่ายไม่ควรยกมาเป็นข้อๆควรเขียนเป็นเรียงความโวหารและยังมีกลุ่มตัวอย่างบ้างกลุ่มที่มีประชากรกลุ่มตัวอย่างมากไปทำให้เป็นข้อสังเกตในการเก็บข้อมูลควรมีการบอกรายละเอียดของงานให้ครบทุกวิธีการดำเนินการวิจัยอย่างชัดเจน

ประเด็นที่ 7 คีล 5 กับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้วิจัยได้มีการค้นคว้าถึงความหมายและความสำคัญของคีล 5 รวมไปถึงลักษณะและองค์ประกอบของคีล 5 ได้อย่างชัดเจน ได้มีการบอกถึงโทษและอันติสงส์ของคีล 5 มีการอ้างอิงและสรุปความสำคัญของเรื่องได้อย่างครบถ้วน ทุกประเด็นสามารถอธิบายประเด็นที่สำคัญของเรื่องนั้นๆ ได้อย่างละเอียดตามการอ้างอิงแหล่งที่มาที่น่าเชื่อถือได้

2. ประเด็นที่ผู้วิจารณ์มีความเห็นต่าง

ประเด็นที่ 1 บทคัดย่อ ผู้วิจารณ์ตั้งข้อสังเกตว่า การเขียนบทคัดย่อไม่ได้เขียนสรุปเฉพาะสาระสำคัญของเรื่องทำให้ผู้อ่านเข้าใจยากและมีความยาวไม่ควรเกิน 250 คำหรือ 15 บรรทัด ซึ่งเป็นการเขียนบทคัดย่อที่มีเนื้อหาเยอะทำให้ผู้อ่านไม่เห็นการสรุปแต่ผู้วิจัยเองก็สามารถสรุปได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยควรดูเกณฑ์การเขียนบทคัดย่อจากคู่มือบัณฑิตวิทยาลัย

ประเด็นที่ 2 ขอบเขตการวิจัยผู้วิจารณ์ตั้งข้อสังเกตว่าควรอธิบายขอบเขตด้านเนื้อหาให้เห็นการบูรณาการหลักคีล 5 ว่าประกอบไปด้วยประเด็นอะไรบ้างและควรบอกความหมายของคีล 5 ประเภทของคีล 5 และเนื้อหาที่จะนำมาบูรณาการกับชีวิตประจำวัน เป็นต้น ส่วนขอบเขตด้านเอกสารควรมีการศึกษาค้นคว้าจากบทความวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนผู้ให้ข้อมูลสำคัญควรมีพระสงฆ์ที่มีบทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาหรือนักคิด นักอ่านด้านพระพุทธศาสนาโดยตรง เพราะที่ผู้วิจัยยกว่าเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญนั้นมีคณาจารย์ของหลักสูตรเท่านั้นซึ่งมีจำนวนมากไปทำให้การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นจริงได้ยากซึ่งทำให้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลได้ยากควรมีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจนและบอกวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างให้ผู้อ่านเข้าใจ และที่มาของกลุ่มตัวอย่างให้ชัดเจนการสร้างและพัฒนาคุณภาพเครื่องมือการเก็บและรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลให้มีความถูกต้องตามระเบียบการวิจัย

ประเด็นที่ 3 ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจารณ์ตั้งข้อสังเกตว่า ผู้ศึกษาวิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้วยการค้นคว้าจากเอกสารทางวิชาการ ตำรา วารสาร รายงานการศึกษาวิจัย และรายงานทางวิชาการประเภทต่าง ๆ รวมทั้งเอกสารประกอบการเรียนการสอน จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ทั้งแหล่งข้อมูลจากสถาบันอุดมศึกษา และแหล่งข้อมูลจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้องมีความหลากหลายตรงกับประเด็นของการวิจัยเป็นอย่างดีแต่ยังขาดการสรุปการทบทวนเอกสารว่าค้นพบประเด็นอะไรในเรื่องนั้นผลที่เกิดขึ้นกับการศึกษาเอกสารและงานวิจัยเล่มนี้ให้บอกประโยชน์ด้วยว่าจากการทบทวนแล้วได้ประโยชน์อะไรต่อชุมชน สังคม และตัวผู้วิจัยเอง ด้วยการบอกเหตุผลด้วยว่างานวิจัยเรื่องนี้ขาดตกบกพร่อง

ด้านใดผู้วิจารณ์ควรอยากให้เพิ่มประเด็นที่ยังขาดในการทบทวนเอกสารและหนังสือที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการต่อยอดในการทำวิจัยต่อไป

ประเด็นที่ 4 การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักศีล 5 ของนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาและในทัศนะผู้บริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา ซึ่งประเด็นในหัวข้อนี้เนื้อหายังไม่ตอบวัตถุประสงค์เท่าที่ควรซึ่งผู้วิจัยได้กล่าวถึงประวัติของมหาวิทยาลัยและประวัติของบัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนใหญ่ซึ่งยังไม่เห็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักศีล 5 ที่เป็นรูปธรรมในมุมมองของผู้วิจารณ์มองว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตไม่ควรยกความหมายของคุณภาพชีวิตมาพูดอีกควรให้เขียนรายละเอียดในบทที่ 2 ให้สมบูรณ์ส่วนในบทที่ 3 ควรเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักศีล 5 ของนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาเลยว่าควรปฏิบัติอย่างไรและมีขั้นตอนในการพัฒนาในด้านไหนบ้างซึ่งจะตรงประเด็นในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ประเด็นที่ 5 มีเนื้อหาเกี่ยวกับการบูรณาการศีล 5 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต แต่ยังเป็น การอธิบายเป็นส่วนใหญ่ยังไม่ได้มีการวิเคราะห์ข้อมูลหรือนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิสมาสังเคราะห์ประเด็นต่างๆ แต่ละด้านซึ่งยังขาดความน่าเชื่อถือเกี่ยวกับการอ้างอิง ว่าข้อมูลที่นำมาเขียนได้มาจากไหน ซึ่งในบทที่ 4 เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลการบูรณาการศีล 5 เข้ากับการพัฒนาคุณภาพชีวิตว่าจะปฏิบัติอย่างไรเป็นการเขียนภาพรวมของเนื้อหาโดยไม่ได้อ้างอิง แหล่งที่มาผู้วิจารณ์มองว่าบทที่ 4 ขาดการอ้างอิง และสรุปประเด็นในแต่ละด้านว่าบูรณาการศีล 5 แล้วได้ผลเป็นอย่างไร ซึ่งยังไม่เห็นองค์ความรู้ใหม่จากการเขียนบทที่ 4

ประเด็นที่ 6 สรุปผลการวิจัย ผู้วิจารณ์ตั้งข้อสังเกตว่า ผู้วิจัยได้มีการสรุปตาม วัตถุประสงค์ทั้ง 3 ประเด็นอย่างครบประเด็นทุกข้อ ผู้วิจารณ์มองว่าวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ยังไม่ ตอบโจทย์วิจัยอย่างชัดเจนเท่าไรซึ่งวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ข้อ 1 และ 2 มีเนื้อหาชัดเจนแต่ยัง ขาดการอภิปรายผลการวิจัยว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และขาดการอภิปรายการบูรณา การศีล 5 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามทัศนะของผู้บริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา ยังไม่มื การบูรณาการที่ชัดเจนอย่างเป็นรูปธรรม เช่น ในศีล 5 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้วิจัยไม่ได้ บอกว่าจะบูรณาการด้านไหนแค่บอกว่าศีล 5 เป็นหลักปฏิบัติสำหรับมนุษย์ในสังคมเท่านั้นไม่ได้ บอกวิธีการต้องทำอะไร ไม่ใช่บอกเฉพาะว่าศีล 5 มีความสำคัญมากถ้าปฏิบัติตามแล้วจะมี ความสุขซึ่งมองว่าเป็นแค่วิธีการผู้วิจัยควรเขียนถึงว่าศีล 5 จะพัฒนาคุณภาพชีวิตด้าน กาย วาจา และ ใจ จะต้องปฏิบัติอย่างไร เมื่อปฏิบัติแล้วจะได้รับอานิสงส์เช่นไร แค่อสอบถามทัศนะคติของ

ผู้บริหารหลักสูตรเท่านั้นควรอภิปรายผลการวิจัยเพื่อให้ผู้อ่านเห็นด้วยตามหลักการที่เป็นรูปธรรมเพื่อให้ผู้อ่านนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้จริงในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประจำวัน

ประเด็นที่ 7 องค์ความรู้ใหม่ของการวิจัยผู้วิจารณ์ตั้งข้อสังเกตว่า ผู้วิจัยมีความพยายามศึกษาค้นคว้าหลักการที่จะบูรณาการกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตซึ่งมีความหลากหลาย หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาถือว่าการศึกษาค้นคว้าที่มีการประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาก่อให้เกิดผลสำเร็จที่เกิดขึ้นในบางประเด็นเท่านั้นแต่ผู้วิจารณ์มองว่าการบูรณาการศีล 5 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่มี 8 วิธีนั้น ยังไม่ตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพราะว่ายังมีหลักธรรมอื่นๆอีกนำมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตซึ่งมองว่า 8 วิธีที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ของงานวิจัยนี้ยังไม่การบูรณาการศีล 5 ว่าผลเป็นอย่างไรที่เกิดต่อคุณภาพชีวิตทางกาย และจิตใจอย่างไรนั้นเป็นเรื่องใหญ่ที่จะต้องอธิบายให้กับผู้เกี่ยวข้องเข้าใจซึ่งส่วนใหญ่แล้วประชาชนทั่วไปคงปฏิบัติตามหลักการทั้งหมดไม่ได้เท่าที่ควรผู้วิจารณ์จึงอยากให้สรุปองค์ความรู้ใหม่โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหลักการเดียวเท่านั้นซึ่งจะง่ายในการปฏิบัติตามและจะได้ผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ประโยชน์ของงาน

จากการศึกษาเรื่องนี้ผู้วิจารณ์ได้ทราบถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักศีล 5 และศีล 5 กับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกและอรรถกถา และการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักศีล 5 ของนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาและในทัศนะผู้บริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา และที่สำคัญได้มีการบูรณาการศีล 5 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามทัศนะของผู้บริหารหลักสูตรในแต่ละด้าน การประกันทางสังคม สุขภาพจิต การประกันสุขภาพ และสร้างแนวทางซึ่งเป็นเรื่องศีลเนื่องจากศีลเป็นหลักจริยธรรมพื้นฐานของสังคมที่มีมาแต่ดั้งเดิมเป็นหลักปฏิบัติสากลที่ว่าด้วยการอยู่ร่วมกันของมนุษยชาติ การรักษาศีล 5 จึงเป็นการรักษาตนเอง เป็นการป้องกันตนเอง ไม่ให้เสียคนหรือที่เรียกว่าเสียตัว ที่มุ่งเน้นเกี่ยวกับการรักษาศีล 5

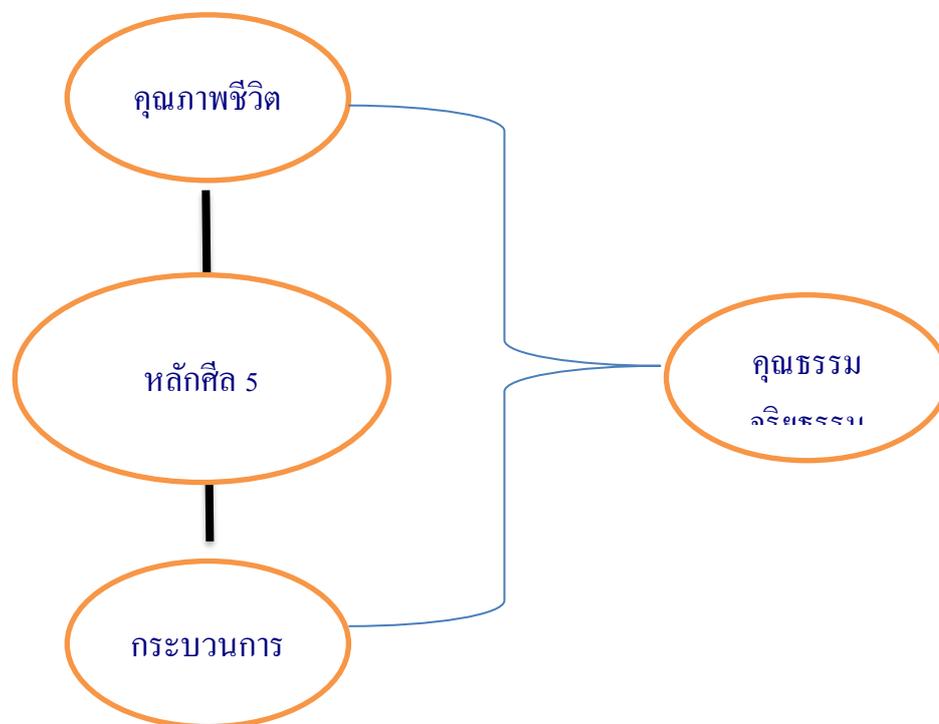
สรุป

หลักการบูรณาการศีล 5 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนาซึ่งถือว่าการส่งเสริมหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจที่จะปฏิบัติงานในหลักสูตรอย่างมีความสุขพร้อมมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการหลักสูตรเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการและสนับสนุนซึ่งกันและกันแล้ว จะก่อให้เกิดกระบวนการตัดสินใจที่มีการระดมสมองร่วมกันวิเคราะห์สาเหตุที่แท้จริงของปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่ง

นำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่รากเหง้าของสาเหตุ และการบูรณาการศีล 5 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลที่เกี่ยวข้องจะสร้างคุณธรรม จริยธรรมแก่หน่วยงานนั้นๆ ซึ่งเป็นการประยุกต์หลักศีล 5 มาพัฒนาคุณภาพชีวิตในแต่ละด้านหรืออาจกล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่า การนำศีล 5 มาเป็นส่วนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี สร้างความสุขและความยั่งยืนให้กับผู้ปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพที่ดีกว่าเดิมนั่นเอง

แผนผังเชิงความคิด

บรรณานุกรม

จาสิบเอกสมหมาย แวงวรรณ “ บูรณาการศีล 5 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาทัศนะของผู้บริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”.วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,2558.